

NİÇİN HIZLI OKUMALIYIZ?

Seval ÖZCAN*
Başak KARASU*

2 000'li yılların eşiğinde okumanın bir gereksinim olduğu tartışılmaz. Ancak bu hız çağında dakikada 150-200 kelime okuyarak da bir yere varmanın zor olduğunu kabul etmemiz gerekir. Çok kısa bir örnek ile kaybedilen zamana göz atarsak, 300 sayfalık bir kitapta yaklaşık 72.000 kelime vardır. Dakikada 150 kelime okuyan bir kişi, bu kitabı 8 saatte, 500 kelime okuyan 2,5 saatte, 1000 kelime okuyan ise 1 saat 12 dakikada okuyabilir. Görüyorsunuz ki, "Hızlı Okuma" artık bir gereksinim haline gelmiştir. Türkiye'de de hızlı okumanın önemi kavranmıştır ve eğitimine olan talep günden güne artmaktadır. Bu gelişme bizleri sevindirmektedir.

Bu yazımızda, hızlı okuma eğitimlerinde dikkat çeken ve kişileri bu yeni tekniği uygulamakta zorlayan subjektif faktörlerden söz edeceğiz.

ALIŞKANLIKLARIN ROLÜ

Hızlı okuyucu kategorisine girebilmek için, kişinin dakikada en az 500 kelime okuması gerekmektedir. 150 kelimeden 500 kelimeye geçişteki en büyük ve köklü engel "eski okuma alışkanlıkları"dır. Alışkanlıklar kişilere belli bir sürede ya kendileri tarafından ya da toplum tarafından kazandırılırlar. Kazanılması çok zor olmadığı halde, değiştirilmesi oldukça zordur. Çünkü insanlar yıllardır kullandıkları zihinsel organizasyonlarını kırarak, yeniden organize olmaya bilinçsizce direnirler. İnsanın doğasında var olan, "homeostasis" olarak adlandırılan genel bir dengesi vardır. Bu denge kendisi ya da başkalarının değiştirilmeye çalışıldığında, kişi rahatsızlık duyar ve ister istemez bu değişime direnç gösterir. Eski davranışlar kolay kolay sönmez ve yeni tarzın yerleşmesine engel olur. Öğrenme psikologlarına göre, yeni davranış sürekli onu tekrarlamakla ve egzersizle kazandırılabilir. Aşağıdaki araştırma bunun güzel bir örneğidir:

Laboratuvar koşullarında yapılan bir araştırmada, fareler günlerce susuz bırakılarak, çeşitli davranış biçimleri kazandırılmaya çalışılmıştır. Kafesin içinde farenin bir pedala basarak suya ulaşmasını sağlayan bir düzener hazırlanmıştır. Fareye, pedala basma davranışı bu şekilde öğretildikten sonra, düzener tamamen değiştirilmiştir. Bu sefer fare, ancak kafes içindeki bir düğmeye bastığında suya ulaşacaktır. Sonuçta, fare düğmeye basma davranışını pedala basma davranışından daha geç öğrenmiştir ve



düğmeye bastığında suyu elde edebileceğini öğrendiği halde yine de ara sıra gidip pedala basmaya devam etmiştir.

Yavaş okumadan hızlı okumaya geçişte de, bazı alışkanlıkların yenileri ile değiştirilmesi gerekmektedir. İlk okul çağlarında kişinin kendisine öğretilen okuma tarzı, kökleşmiş bir alışkanlık haline gelmiştir. Öğretmenin ya da ailesinin "tane tane oku", "yüksek sesle oku" sözleri kulaklarında çınlamakta, "iç sesini ortadan kaldır", "geri dönmeyen oku", "üç dört kelimeyi bir bakışta okumalısın" diyen seslere tepki göstermektedir. Duyulan tepkinin derecesi ve alışkanlıkların ortadan kalkma süresi, kişilerin yapılarına ve şartlanmışlık derecelerine bağlı olarak da değişmektedir.

Alışkanlıkların bir başka olumsuz özelliği de, bireyin düşüncelerini, hep aynı doğrultuda yönlendirmesidir. Aşağıdaki araştırmada bu davranış biçimine bir örnek olarak verilebilir (Morgan, Clifford. T, Psikolojiye Giriş Ders Kitabı, Meteksan, Ankara: 1981, s: 152).

"Deneklerin belirli bir miktarda suyu ölçmek için, değişik boylarda su kapları kullanmaları gerekmektedir. Önce deneklere aşağıdaki tablodaki alıştırma problemleri verilir (Lütfen önce tabloya bakarak problemleri cevaplandırmaya çalışınız). Görüldüğü gibi, ilk beş problemde doğru cevap, önce B kabının doldurulup, sonra bundan A kabı ile 1 kez, C kabı ile 2 kez su boşaltmak şeklindedir. Asıl sinama olan altıncı problemde, deneklerden, yalnızca 22, 48, 4 litre su alan üç kabı kullanarak 18 litre suyu nasıl ölçebileceklerini söylemeleri istenir. Çoğunlukla denekler, alıştırma problemlerinden edindikleri alışkanlık sonucu, daha önceki yöntemi kullanırlar. Fakat bu yöntem, bu problem için "kulağı ters yönden göstermek gibidir". Çünkü önce sadece A, sonra da bundan C kabını doldurarak, problem kolayca çözülebilir. Bu deneylerin, ilkinde üniversite öğrencisi deneklerin % 74'ü, altıncı problemi de diğerlerinde kullandıkları uzun yolla çözmüşlerdir."

* Yönetim Geliştirme Merkezi Uzmanları.

Ölçek Olarak Aşağıdaki Boş Kaplar Verildiğinde				
Problem No.	A	B	C	Bu Kadar Suyu Nasıl
				Elde Edersiniz
1	21	127	3	100
2	14	163	25	99
3	18	43	10	5
4	9	42	6	21
5	20	59	4	31
6	22	48	4	18

Gördüğünüz gibi, olaylara bakış açımızı, önceden edindiğimiz alışkanlıklar yönlendirmektedir. Çok daha basit yöntem ve yollar varken, eski alışkanlıklarımız bunları görmemize engel olmaktadır. Kolay olmasa da öncelikle alışkanlıklarımızı kırmak, daha yararlı ve basit yollarla kısa sürede bizi hedeflerimize ulaştıracaktır.

KONSANTRASYON VE DİKKAT

Okuma ve anlamada oldukça önemli olan iki özellik daha vardır. Bunlar konsantrasyon ve dikkattir. Dikkatli ve iyi konsantre olabilen bir kişi her zaman, her konuda daha iyi neticeler alabilecektir. Yavaş okuyan bir okuyucunun dikkat ve konsantrasyonu çok çabuk bozulabilir. Bu da okumanın beyin kapasitesinin çok altında kalmasından kaynaklanmaktadır. Beyin, yavaş okunduğu için yeterince yüklenememekte ve boşluklar meydana gelmektedir. Zihin bu yetersiz beslenme sonucu başka konulara kaymakta ve kişi okuduğu metinden kopmaktadır. Hızlı okuma seminerlerinde kişilerin en çok şikâyet ettikleri konu da konsantre olamamaktır. Burada bir geçiş söz konusudur. Başlangıçta kişi kendini konsantre olmaya zorlayacak. Ancak okuma hızı arttıkça konsantrasyon kendiliğinden gelecektir. Hızın konsantrasyonu artırıcı bir özelliği vardır. Örneğin arabasını 200 km hızla kullanan bir sürücünün dikkat ve konsantrasyonu, 20 km hız ile giden bir sürücününkinden çok daha yüksektir ve olmak zorundadır.

Eğitim ve egzersizlerle geliştirilebilmekle beraber, dikkat ve konsantrasyon bireysel bir özelliktir ve kişiden kişiye değişir. Birtakım testlerle önce kendinizi bu konuda tanıyabilir ve geliştirebilirsiniz.

Konsantrasyon ve dikkati ölçmek için kullandığımız aşağıda bir bölümü görülen form, kişilerin belli bir sürede, soru blokunda işaretlenmiş ikili sembelleri, cevap blokuna ne kadar doğru taşıdığını gösteriyor (Bu test Journal of Psychology'den alınmıştır).

10 saniye içinde, aşağıdaki soru blokunda görülen altı çizili sembelleri, cevap bloktan bularak altındaki boş kutuya işaretleyiniz.

SORU BLOKU	CEVAP BLOKU
1- YZ <u>VY</u> VX XY ZY	1- VY ZY YZ XY VX O O O O O
2- b9 cb 69 <u>96</u> bc	2- 69 6c cb b9 96 O O O O O
3- ac <u>ex</u> ec ce xe	3- ex ec ac ce xe O O O O O
4- zu vu vz zv <u>uz</u>	4- vz zv uz zu vu O O O O O
5- <u>er</u> ri ir ie re	5- ie ir er re ri O O O O O
6- <u>n3</u> Sn 3s ns 3n	6- 3n 3s n3 Sn ns O O O O O
7- 56 <u>9Y</u> 5Y Y9 95	7- 5Y Y9 9Y 59 95 O O O O O
8- Go Gg OG <u>og</u> GG	8- Gg OGog Go GG O O O O O
9- K7 V9 <u>V5</u> K9 V7	9- V9 V5 K7 K9 V7 O O O O O
10- Av <u>Vv</u> aV VV AA	10- aV VV AA Av Vv O O O O O

Bu konuda kendinizi geliştirebilmek için, en basit olarak şu egzersizi yapabilirsiniz. Karşınıza herhangi bir nesneyi alarak 15 dakika boyunca tüm dikkatinizi toplayıp, detaylı bir biçimde o nesnenin özelliklerini en ince ayrıntısına kadar görmeye çalışınız.

HAFIZA

Hızlı ve etkili okumada önemli diğer bir zihinsel faaliyet ise hafızadır. Hafıza, yeni bir bilgiyi uygun bir şekilde depoladığımız ve uygun bir uyarıyla karşılaştığımızda kullandığımız bir zihin yapısıdır. Özellikle okuduğunu anlamada hafızanın katkısı reddedilemez. Yapılan araştırmalarda, hafızası yüksek olarak test edilmiş kişiler, okudukları parçaların büyük bir yüzdesini geriye aktarabilmektedirler. Hafıza, bilgisayarlarda olduğu gibi iki kısımdan oluşur. Bunlar, kısa süreli ve uzun süreli hafızadır. Kısa süreli hafıza, bilgiyi kullandığımız süre içinde akılda tutmak ve sonra unutmaktır. Bu bilgiye daha uzun süre ihtiyacımız varsa, egzersizlerle uzun süreli hafızaya aktarmamız gerekecektir. Kişilerin, doğduklarında uzun süreli hafızaları yoktur. Bu hafıza zaman içinde oluşur, olgunlaşır ve genişler. Kişilerin ruhsal yapıları da olayların uzun süreli hafızaya atılmasında etkili olmaktadır.

HAFIZANIZI ÖLÇMEK İÇİN MINİ BİR TEST

Hafızanın, hızlı okumadaki rolü ise büyük çapta anlama derecesinde görülür. Hafızası kuvvetli olanların hızlı okuduklarında daha iyi anladıkları izlenmektedir. Aşağıda hafızanızı ölçmek için uygulayabileceğiniz küçük bir test verilmiştir.

Sağdaki sütunu kapatarak, solda görmüş olduğunuz 10 kelimeyi 10 saniye içinde okuyunuz. Daha sonra bu sütunu kapatarak, sağdaki 20 kelime

DÜŞÜNME KUTUSUNUN CEVAPLARI

(Geçen sayıda yayınlanan soruların cevapları)

ASTİGMATLAR VE GÖZÜ SULULAR: A- Doğru B- Yanlış (gözü suluların hepsi çilek sevmemektedir, demek ki gözü suluların bir bölümü muz sevebilir). C- Yanlış (çilek sevenlerin hepsi gözü suludur, fakat gözü suluların hepsi çilek sevmemektedir) D- Doğru (çilek sevenlerin hepsinin gözü sulu ve bütün gözü sulular astigmat olduğuna göre cümle doğrudur).

DAMGALAR: 4 No'luyu

3 AYAKLI MASA: 3 ayacın üçü de döşeme üzerinde kalır; çünkü 3 noktadan tek ve ancak tek bir düzlem geçer. Bu nedenle fotoğraf sehpaları ve arazi ölçme aletleri 3 ayaklı yapılıdır. 4. ayak cismi daha devrilmemesi için, yalnızca fazlalık oluşturur. 3 ayaklı bir masa 4 ayaklı kadar, 3 tekerli bir kamyon 4 tekerli kadar devrilmeye dirençlidir.

KIRAZ: Bunun anlamı şudur: Kirazın çapı çekirdeğin çapının 3 katıdır. O halde kirazın hacmi çekirdek hacminin $3 \times 3 \times 3 = 27$ katıdır. Kirazın $1/27$ 'si çekirdek, $26/27$ 'si etli kısımdır. Çekirdeği çıkartmakla kirazın hacmini ancak $1/27$ azaltmış olursunuz.

AYNALI ÇARŞI: Aynalar arasındaki açı a olsun. A cismi sol aynada A_1 ve sağ aynada A_1 hayalini oluşturur. Bu hayaller yine aynalardan A_2 (A_1 'den) ve A_2 (A_1 'den) hayallerini oluşturur. Bu noktaların geometrik yeri bir dairedir. Hayal noktaların düzlemi açıortay düzlemiyle sırasıyla a , $2a$, $3a$... na açılımları yapar. n en fazla π olabilir, $n = \pi$ olduğu zaman A_n ve A_n birleşir ve toplam $2n - 1$ hayal verir. Eğer a , $\pi/1 + n$ ile π/n arası ise $2n$ hayal elde edilir.



KÜTÜKLER: Birçok kişi bu problemde şu mantık yanlılığına düşmektedir: 8000 lira ödenmiştir, o halde her kütük 1000 liradır (8 kütük var). Oysa Z, 8000 lira öderken 8 kütüğün fiyatının tamamını değil, üçde birini ödemiş olmaktadır, çünkü 8 kütüğün verdiği sıcaklıktan 3 kişi yararlanmaktadır, Z'nin payı 8000 liradır. Demek ki kütüklerin gerçek değeri $8000 \times 3 = 24000$ liradır. O halde her kütük 3000 liradır. Y'nin 5 kütüğü $3000 \times 5 = 15000$ lira eder, kendisi ısınmak için 8000 liralık kütük kullandığından 7000 lira almıştır. X'in 3 kütüğü $3000 \times 3 = 9000$ lira eder, X ısınmak için 8000 liralık kütük harcadığından 1000 lira almıştır.

AMPULLER: A, C ve F.

MOZAİK: Kenarı 7 cm olan kare.



TARTI: n parça varsa, en ağır parçanın yeri için n olasılık vardır. Bir terazi 3 farklı sonuç verebilir: Terazinin sağa eğilişi, sola eğilişi ve dengede kalışı. Tek bir tartı 3 olasılık, iki tartı $3^2 = 9$ olasılık, üç tartı $3^3 = 27$ olasılık, m tartı 3^m olasılık arasında seçme imkânı verir. Eğer elde 3^m cisim varsa, en ağır cisim şöyle bulunur:

- Birinci tartışta her biri 3^{m-1} parçalık üç grup
- İkinci tartışta her biri 3^{m-2} parçalık üç grup
- Böylece devam edilir, sonuncu (m 'inci) tartışta terazinin her kefesinde yalnızca bir cisim kalır.

5. KUVVET: Bir sayının 5. kuvvetinin birler hanesi, o sayının birler hanesinin aynıdır. Buna göre aradığımız sayı $8^!$ le bitiyor, bu sayı $80^!$ ten (3 milyar) büyük ve $90^!$ ten (6 milyar) küçüktür. Aranan sayı 80 ile 90 arasında olmalıdır. O halde aranan sayı $88^!$ dir.

içinde az önce görmüş olduğunuz 10 kelimeyi bulmaya çalışınız.

Kalın		Horoz	Genel
Terli		Kitap	Palto
Kitap		Falci	Zihin
Genel		Yeşil	Karlı
Silgi		Görgü	Bakır
Yeşil		Kalın	Terli
Karlı		Söndü	Zorlu
Sekiz		Silgi	İster
Palto		Dergi	Sekiz
Horoz		Parti	Temiz

Kontrol sonunda bulduğunuz doğru sayısını 10 ile çarptığınızda, size hafıza gücünüz hakkında yüzde olarak bir fikir verecektir. Hafızanızı geliştirebilmek için uygulayabileceğiniz en basit yöntem her gece bütün gün yaptıklarınızı detaylı bir şekilde hatırlamaya çalışmaktır.

SONUÇ

Yukarıda söz ettiğimiz subjektif faktörlerin bilincinde olur, bunlarla mücadele eder ve en önemlisi bol bol egzersiz yaparsak, hızlı okuma çok basit ve zevkli bir çalışma haline gelecektir. 300 sayfalık bir kitabı 1000 kelime/dakika hızı ile okuduğumuzda, 7 saat kazandığımız göre, bu konunun üzerinde yapılacak hiçbir çalışma boşa gitmeyecektir. □

Bir sır daha var, çözdüklerinden başka
Bir ışık daha var bu ışıklardan başka
Hiçbir yaptığınla yetinme, geç öteye
Bir şey daha var bütün yapıtlardan başka!

Hayyam